

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.17.2.2025

Pani
Agnieszka Rostkowska
Kierownik
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Kostomłotach
ul. Średzka 10a
55-311 Kostomłoty

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/030 – Opieka nad osobami starszymi w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. Średzka 10a, 55-311 Kostomłoty ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Rostkowska, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kostomłotach, od 1 września 2025 r. i nadal². W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Bogusława Szopa, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kostomłotach, od 1 lipca 1999 r. do 2 kwietnia 2023 r. Piotr Łabędzki, Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kostomłotach, od 3 kwietnia 2023 r. do 31 sierpnia 2025 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Identyfikowanie potrzeb osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewnienie dostępności opieki nad tymi osobami na terenie gminy. 2. Prawdopodobieństwo i skuteczność realizacji wybranych form opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych ³ , z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli mają one istotny wpływ na ustalenia i oceny.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	Joanna Marczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/165/2025 z 28 lipca 2025 r. Marek Skrzypecki, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/164/2025 z 28 lipca 2025 r.

(akta kontroli; tom I str. 2-3, 5-9, 12, 154-158)

¹ Dalej: GOPS lub Ośrodek.

² Dalej: Kierownik GOPS.

³ Zakończenie kontroli NIK w dniu 18 października 2025 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W GOPS co do zasady prawidłowo i skutecznie zapewniano opiekę nad osobami starszymi zamieszkałymi na terenie Gminy Kostomłoty⁶, dostosowując ofertę wsparcia do rzeczywistych potrzeb beneficjentów. Ośrodek aktywnie zapewniał osobom starszym dostęp do różnorodnych form opieki, takich jak usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania⁷, usługi asystencji osobistej w ramach Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”⁸, uczestnictwo w Dziennym Domu Seniora⁹ oraz korzystanie z teleopieki w ramach Programu „Korpus Wsparcia Seniorów”¹⁰.

Proces przyznawania ww. usług opiekuńczych był rzetelny i prawidłowy. Obejmował poprawnie przeprowadzony wywiad środowiskowy i diagnozę sytuacji seniora, a decyzje administracyjne były wydawane terminowo (od 1 do 15 dni) oraz przez upoważnione osoby. Realizowane wsparcie było skuteczne i dopasowane do indywidualnych potrzeb osób starszych. Z powyższych usług skorzystało w latach 2022-2025 (I półrocze) od 46 do 70 osób. Wydatkowanie (w okresie objętym kontrolą) na powyższe formy pomocy seniorom środki finansowe w łącznej kwocie 4 045,3 tys. zł i pozwoliły na właściwe zaspokojenie ww. potrzeb.

Stwierdzone nieprawidłowości w działalności Ośrodka dotyczyły sfery organizacyjnej i dokumentacyjnej, tj.: [1] obowiązująca Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030 została przygotowana nierzetelnie. Stwierdzono w niej istotne braki takie jak: nieokreślenie ram finansowych (kwot do realizacji i wykorzystania) dla planowanych działań, ustalenie niewłaściwych zasad monitoringu i ewaluacji bez docelowych wartości wskaźników; [2] nierzetelnie sporządzano dokumentację z realizacji usług, w przedmiocie brak opisu rodzaju wykonywanych czynności w kartach pracy w przypadku usług opiekuńczych oraz wyników nadzoru i kontroli nad realizacją opieki; [3] nie zatrudniono, w wymaganym czasie i na wymagany okres, kierownika DDS oraz fizjoterapeuty.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Identyfikowanie potrzeb osób starszych w zakresie opieki w miejscu zamieszkania oraz zapewnienia dostępności opieki nad tymi osobami na terenie gminy

Opis stanu faktycznego

1.1. Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że Ośrodek przeprowadził rozpoznanie potrzeb osób starszych. Zebrane informacje posłużyły do zaplanowania działań pomocowych, a wyniki pokazały, że brakuje placówki wsparcia dziennego dla seniorów, co doprowadziło do utworzenia DDS. Ponadto dodał, że wiedza na temat potrzeb seniorów była wynikiem szerokiej współpracy

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: Gmina.

⁷ Dalej: usługi opiekuńcze.

⁸ Dalej: asystencja osobista lub AOOzN.

⁹ Dalej: DDS.

¹⁰ Dalej: KWS.

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

z mieszkańcami, lokalnymi organizacjami, parafiami, radnymi i sołtysami a pracownicy GOPS docierali do nich poprzez wywiady terenowe, rozmowy telefoniczne oraz bezpośrednie spotkania, jednakże ze względu na charakter tych działań, Ośrodek nie posiadał pisemnej dokumentacji z ich przebiegu.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

1.2. GOPS nie dysponował własną skierowaną do osób starszych strategią. Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wskazał, że praca w tym zakresie była oparta na postanowieniach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych¹² oraz na ocenie zasobów posiadanych danych. Dodatkowo wiedza była czerpana z ogólnie dostępnych opracowań rządowych, takich jak „Polityka Społeczna Państwa wobec osób starszych do 2030 roku” oraz „Strategia Rozwoju Usług Społecznych – Polityka Publiczna do roku 2030”.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 71-72], 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6], 94)

W Strategiach Rozwiązywania Problemów Społecznych odniesiono się do problemów społecznych osób starszych m.in. w częściach i rozdziałach dotyczących: [1] problemów, zagrożeń, diagnozy; [2] prognoz zmian; [3] celów, kierunków, działań; [4] wskaźników realizacji działań; [5] podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań; [6] źródeł finansowania; oraz [7] monitoringu i ewaluacji.

Obowiązująca w kontrolowanym okresie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (na lata 2023-2030) była przygotowana nierzetelnie i niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr: 71-72], 94)

Strategia na lata 2016-2022 została przygotowana przez Kierownika GOPS na podstawie upoważnienia do dokonywania czynności prawnych związanych z prowadzeniem GOPS w granicach zwykłego zarządu oraz przyjęta uchwałą Rady Gminy¹³ z 6 września 2016 r. Opracowanie Strategii na lata 2023-2030 zlecono firmie zewnętrznej umową, zawartą 20 grudnia 2022 r. przez GOPS¹⁴. Strategię na lata 2023-2030 RG uchwaliła 23 listopada 2025 r.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 1-2, 5-6, 25-26, 71-72, 82], 94)

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że dokumenty strategiczne nie były aktualizowane, ponieważ w jego ocenie nie istniała taka potrzeba.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

¹² Strategia na lata: [1] 2016-2022: Uchwała Rady Gminy Kostomłoty z dnia 6 września 2016 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kostomłoty na lata 2016-2022” – dalej: Strategia na lata 2016-2022; [2] 2023-2030: Uchwała Rady Gminy Kostomłoty z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kostomłoty na lata 2023-2030” – dalej: Strategia na lata 2023-2030.

¹³ Dalej: RG.

¹⁴ Przedmiotem umowy była realizacja usługi polegającej na opracowaniu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kostomłoty na lata 2023-2030” wraz z przeprowadzeniem badań i warsztatów strategicznych.

1.3. W GOPS nie ustalono wewnętrznych uregulowań dotyczących identyfikowania i monitorowania potrzeb osób starszych, w szczególności w zakresie dostępu do opieki w miejscu zamieszkania¹⁵.

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki podał, że w GOPS nie miał wydzielonej komórki, ani wyznaczonej osoby zajmującej się tylko i wyłącznie osobami starszymi. Pracownicy socjalni identyfikowali i realizowali potrzeby osób starszych w swoich rejonach.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 92-93, 97-105, 197-205], 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

W latach 2022-2025 (I półrocze) potrzeby seniorów rozpoznawano głównie za pomocą rozmów indywidualnych, wywiadów środowiskowych oraz zebrań sołeckich. W procesie tym aktywnie współpracowano z Ośrodkami Pomocy Społecznej, przychodniami lekarskimi, policją, a także opierano się na zgłoszeniach od sąsiadów. Od 2024 r. zakres rozpoznania został poszerzony o współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 99], 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

W latach 2022-2025 (I półrocze) liczba mieszkańców Gminy wahała się od 6 800 do 6 876 osób, w tym 6 876 w 2022 r., 6 849 w 2023 r., 6 810 w 2024 r. i 6 800 w I półroczu 2025 r. Liczba osób starszych wynosiła od 1 659 do 1 710 osób, w tym 1 659 w 2022 r.¹⁶, 1 673 w 2023 r.¹⁷, 1 706 w 2024 r.¹⁸ i 1 170 w I półroczu 2025 r.¹⁹ Objętych opieką²⁰ było od 40 do 72 osób, w tym 72 osoby w 2022 r.²¹, 47 osób w 2023 r.²², 52 osoby w 2024 r.²³ i 40 osób w I półroczu 2025 r.²⁴. Na rozpatrzenie wniosku o objęcie opieką w miejscu zamieszkania oczekiwało 10 osób w 2024 r.²⁵ i cztery osoby w I półroczu 2025 r.²⁶. GOPS nie gromadził danych²⁷ nt.: [1] osób nieobjętych, lecz wymagających opieki w miejscu zamieszkania; [2] osób starszych na terenie Gminy, które w najbliższym czasie będą potrzebować opieki w miejscu zamieszkania w podziale na prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe i zamieszkujących w gospodarstwach

¹⁵ Wskazane przez Kierownika GOPS „Standardy usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych dla osób starszych w miejscu zamieszkania w Gminie Kostomłoty”, wprowadzone w życie Zarządzeniem Kierownika GOPS nr 2.2019 z 29 sierpnia 2019 r. określały szczegółowe standardy świadczenia usług opiekuńczych. Dokument ten zawierał opisy celów i oczekiwanych efektów usług, procedur ustalania ich zakresu, w tym sposobu przyjmowania wniosków i przeprowadzania wywiadów środowiskowych. Zarządzenie definiowało także zasady realizacji usług, określając ich ogólny i obowiązkowy zakres, warunki świadczenia oraz obowiązki pracowników. Opisano również prawa osób świadczących usługi, procedury ich monitorowania oraz wykaz niezbędnej dokumentacji. Należy zauważyć, że standardy te koncentrowały się na fazie świadczenia usług, pomijając etap wcześniejszy, czyli identyfikację i monitoring potrzeb osób starszych na terenie Gminy.

¹⁶ W tym: 927 osób w wieku 60-69 lat, 491 osób w wieku 70-79 lat, 241 osób w wieku 80 lat i więcej.

¹⁷ W tym: 904 osób w wieku 60-69 lat, 537 osób w wieku 70-79 lat, 232 osób w wieku 80 lat i więcej.

¹⁸ W tym: 917 osób w wieku 60-69 lat, 561 osób w wieku 70-79 lat, 228 osób w wieku 80 lat i więcej.

¹⁹ W tym: 915 osób w wieku 60-69 lat, 573 osób w wieku 70-79 lat, 222 osób w wieku 80 lat i więcej.

²⁰ Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, DDS, usługi asystencji oraz dowóz posiłków.

²¹ W tym: 22 osoby w wieku 60-69 lat, 26 osób w wieku 70-79 lat, 24 osoby w wieku 80 lat i więcej.

²² W tym: 14 osób w wieku 60-69 lat, 15 osób w wieku 70-79 lat, 18 osób w wieku 80 lat i więcej.

²³ W tym: 17 osób w wieku 60-69 lat, 21 osób w wieku 70-79 lat, 14 osób w wieku 80 lat i więcej.

²⁴ W tym: 12 osób w wieku 60-69 lat, 12 osób w wieku 70-79 lat, 16 osób w wieku 80 lat i więcej.

²⁵ W tym: pięć osób w wieku 60-69 lat, dwie osoby w wieku 70-79 lat, trzy w wieku 80 lat i więcej.

²⁶ W tym: jedna osoba w wieku 60-69 lat, jedna osoba w wieku 70-79 lat, jedna osoba pow. 80 lat.

²⁷ Pozyskane podczas pracy pracowników socjalnych informacje na temat osób starszych wymagających opieki były wykorzystywane do podejmowania odpowiednich działań, na przykład do pomocy w złożeniu wniosku o wsparcie. Informacje te nie były gromadzone w odrębnych bazach danych.

wieloosobowych; [3] osób zamieszkujących ostatnie piętra budynków – tzw. „więźniów czwartego piętra”.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 100])

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki podał, że chociaż GOPS miał dostęp do ogólnych danych demograficznych dotyczących osób starszych, które pozyskiwał z Urzędu Stanu Cywilnego, nie dysponował dokładnymi informacjami o liczbie seniorów w jednoosobowych gospodarstwach domowych, którzy mogą potrzebować pomocy w bliskiej przyszłości. Tego rodzaju dane były zbierane i weryfikowane na bieżąco. Gmina stanowi niewielką społeczność wiejską, co ułatwia pozyskiwanie informacji. Pracownicy socjalni zdobywali je podczas pracy w terenie oraz rozmów z mieszkańcami, w tym sąsiadami. Te wiadomości były również wymieniane podczas lokalnych spotkań, takich jak zebrania wiejskie, dożynki czy Gminny Dzień Seniora. Zabudowa wiejska, składająca się głównie z domów jednorodzinnych, sprzyjała tworzeniu się silnych więzi społecznych. Dzięki temu ośrodek miał nieformalną, ale skuteczną wiedzę o sytuacji mieszkańców. w efekcie, samotnie mieszkający seniorzy w gminie otrzymywali pomoc adekwatną do ich potrzeb. Ponadto Ośrodek nie dysponował danymi na temat liczby osób starszych mieszkających w wieloosobowych gospodarstwach domowych, które w przyszłości mogłyby potrzebować usług opiekuńczych. W tych przypadkach opieka była najczęściej zapewniana przez najbliższych członków rodziny, ponieważ wielopokoleniowe gospodarstwa domowe były częstym zjawiskiem w gminie. z tego powodu GOPS był rzadko proszony o pomoc w tym środowisku. Jeśli pojawiały się potrzeby, miały one zwykle charakter incydentalny i dotyczyły głównie wsparcia w wypełnianiu dokumentów, na przykład dla ZUS czy PCPR. Informacje o takich sytuacjach były pozyskiwane na bieżąco przez pracowników socjalnych podczas ich pracy w terenie oraz od sołtysów. Wyjaśnił również, że w trakcie codziennej pracy pracownicy socjalni aktywnie pozyskiwali wiedzę na temat potrzeb seniorów. Informacje te, uzyskane w wyniku bieżącego monitoringu środowiskowego i bezpośrednich kontaktów, były na bieżąco wykorzystywane do podejmowania natychmiastowych działań wspierających, w tym do udzielania pomocy w złożeniu wniosków o usługi opiekuńcze.

Jak wyjaśnił były Kierownik GOPS, brak formalnej bazy danych nie oznaczał braku wiedzy. Wręcz przeciwnie, priorytetem było szybkie i skuteczne reagowanie na zidentyfikowane potrzeby, a nie gromadzenie ich w odrębnych rejestrach. Każdy przypadek był traktowany indywidualnie i znajdował odzwierciedlenie w dokumentacji dotyczącej klienta, któremu udzielono wsparcia. Informacje o osobach starszych wymagających opieki były na bieżąco pozyskiwane i wykorzystywane, co było znacznie bardziej efektywne niż tworzenie oddzielnych, statycznych baz danych. Chociaż w GOPS nie prowadziło się formalnego monitoringu sytuacji osób starszych, z uwagi na niewielką liczbę mieszkańców, Gmina skutecznie rozpoznawała ich potrzeby i w wystarczającym stopniu je zaspokajała. Gmina dysponowała danymi o osobach, które w najbliższym czasie będą potrzebować opieki. w obliczu starzenia się społeczeństwa, w 2019 r. podjęto decyzję o utworzeniu DDS dla 20 osób. Ponadto, Gmina brała udział w rządowych programach, takich jak: KWS – program "Teleopaska"²⁸ (był realizowany w latach 2022-2023, lecz został

²⁸ Dalej: teleopaska.

zakończony z powodu problemów z zasięgiem Internetu); Opieka 75+ oraz AOOzN.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 19], 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

W Gminie nie analizowano problemu dostępności transportu dla osób starszych, które nie posiadają własnego środka lokomocji ani dostępu do publicznej komunikacji.

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że chociaż GOPS nie organizował usług transportowych, takich jak usługi „od drzwi do drzwi” czy taksówki gminne, jego pracownicy na bieżąco zabezpieczali potrzeby osób starszych. Działania te obejmowały dowożenie posiłków, robienie zakupów, realizację recept oraz umawianie wizyt lekarskich.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

Efektem prowadzonego, nieformalnego monitoringu sytuacji osób starszych na terenie Gminy było objęcie ich różnymi formami opieki, w tym opieki w miejscu zamieszkania. Skalę i efekty powyższej działalności opisano w pkt 1.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

GOPS realizował zadania z zakresu polityki społecznej, koncentrując się na wspieraniu osób starszych w zachowaniu samodzielności i integracji społecznej. Działania w tym zakresie obejmowały w latach 2022 – 2025 (I półrocze): [1] świadczenie usług opiekuńczych ; [2] prowadzenie pracy socjalnej (w tym usługi asystenckie, teleopaska), mającej na celu wspieranie seniorów w rozwiązywaniu problemów życiowych i aktywizowanie ich do udziału w życiu społecznym; [3] udzielanie pomocy finansowej i materialnej w formie zasiłków; [4] wspieranie inicjatyw społecznych, takich jak DDS i lokalne pikniki w realizacji.

W realizacji ww. działań współpracowano z kościołami oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury²⁹, sołtysami³⁰, policją³¹ oraz Fundacją Eudemonia³².

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 1-2, 5-6, 102, 110])

1.4. W GOPS realizowano zadania związane z identyfikacją osób starszych, jednakże działań tych nie dokumentowano w sposób formalny (pisemny).

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że dzięki bliskim kontaktom ze społecznością lokalną, pracownicy GOPS byli w stanie na bieżąco monitorować sytuację mieszkańców, w tym osób starszych. Dodał, że nie gromadzono danych o osobach starszych w odrębnej dokumentacji, w tym dotyczącej osób samotnych.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

W obowiązujących w kontrolowanym okresie Strategiach (na lata 2016-2022 i 2023-2030) problem samotności osób starszych wskazano w części dotyczącej stwierdzonych zagrożeń i w rozdziale odnoszącym się do powodów

²⁹ W sferze kultury.

³⁰ Współpraca w zakresie rozpoznawania potrzeb.

³¹ W zakresie monitoringu osób starszych zagrożonych np. zamarznięciem lub zaccadzeniem w okresie jesienno-zimowym lub informacyjnym dot. oszustw (np. na tzw. „wnuczka”).

³² Realizacja usług w ramach programu AOOzN.

przyszanawania pomocy w latach 2014– 2015³³ (Strategia 2016-2022), a także w rozdziale „Charakterystyka Gminy Kostomłoty ze szczególnym uwzględnieniem problemów społecznych”³⁴ oraz wynikach badań ankietowych³⁵ (Strategia 2023-2030). Wykaz planowanych działań, mierniki ich realizacji oraz samą realizację w odniesieniu do osób starszych, w tym samotnych, opisano w pkt 1.2 i 1.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 71-72])

W latach 2022-2025 (I półrocze) w GOPS nie badano poczucia osamotnienia wśród osób starszych.

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że dzięki bliskim kontaktom ze społecznością lokalną, pracownicy GOPS byli w stanie na bieżąco monitorować sytuację mieszkańców, w tym osób starszych (i ich poczucie osamotnienia).

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

1.5. W kontrolowanym okresie, opieka nad osobami starszymi na terenie Gminy była świadczona w formach: [1] usług opiekuńczych – jedna osoba w 2024 r. i dwie osoby w I półroczu 2025 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegały się: jedna osoba w 2024 r. i dwie osoby w I półroczu 2025 r.), [2] Asystencji osobistej - cztery osoby w 2024 r. i trzy osoby w I półroczu 2025 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegało się cztery osoby w 2024 r. i trzy osoby w I półroczu 2025 r.), [3] DDS - 22 osoby w każdym z lat 2022-2024 oraz 21 osób w I półroczu 2025 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegało się od ośmiu do 20 osób w 2022 r.³⁶, od jednej do dwóch osób w 2023 r.³⁷, 21 osób w 2024 r. i I półroczu 2025 r.), [4] DPS - dziewięć osób w 2022 r. i 2024 r., osiem osób 2023 r. oraz 10 osób w I półroczu 2025 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegały się dwie osoby w 2023 r. oraz pięć osób w 2024 r.), [5] teleopaski - 32 osoby w 2022 r. oraz 30 osób w 2023 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegało się 35 osób w 2022 r. oraz 12 osób w 2023 r.), [6] Posiłki – po siedem osób w 2022 r. i 2023 r., 12 osób w 2024 r. i 10 osób w I półroczu 2025 r. (o korzystanie z tej formy opieki ubiegało się po siedem osób w 2022 r. i 2023 r., 12 osób w 2024 r. i 10 osób w I półroczu 2025 r.).

W kontrolowanym okresie na terenie Gminy osób starszych nie obejmowano opieką w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, usług sąsiedzkich, rodzinnych domów seniora oraz mieszkań treningowych. Nie odnotowano osób ubiegających się o te formy wsparcia.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 111, 97-201])

Wydatki Gminy ogółem w kontrolowanym okresie wyniosły łącznie 32 934,9 tys. zł, w tym 15 614,5 tys. zł w 2022 r., 5 722,9 tys. zł w 2023 r., 7 535,6 tys. zł w 2024 r. oraz 4 061,9 tys. zł w I półroczu 2025 r. Wydatki na pomoc społeczną

³³ Stwierdzono wzrost zasiłków z tytułu niepełnosprawności oraz wzrost liczby osób umieszczanych w Domu Pomocy Społecznej (dalej: DPS), „co świadczy o wzroście osób chorych, samotnych i wieku pow. 75 lat”.

³⁴ [1] „Zbiórka środków i żywności na wykonanie paczek dla rodzin ubogich i osób samotnych, niepełnosprawnych w okresie przedświątecznym”; [2] Kampania społeczna pt. „Nie daj się oszukać” skierowana do osób starszych i samotnych, zagrożonych różnymi rodzajami oszustw (metodą na wnuczka, itp.).

³⁵ „Samotność i izolacja społeczna” wskazały trzy osoby tj. 37,5% ankietowanych (osiem osób) jako problem najczęściej dotyczący osoby starsze na terenie Gminy.

³⁶ Osiem osób ubiegało się na początku roku o przyznanie tej formy opieki w 2022 r. a dwadzieścia osób ubiegało się pod koniec roku o przyznanie tej formy opieki w 2023 r.

³⁷ Dwie osoby ubiegały się o przyznanie tej formy opieki w 2023 r. oraz jedna osoba ubiegała się o przyznanie tej formy opieki w 2024 r.

(rozdział 852) to łącznie 10 934,9 tys. zł, w tym 3 661,9 tys. zł w 2022 r., 2 223,6 tys. zł w 2023 r., 3 300,6 tys. zł w 2024 i 1 748,7 tys. zł w I półroczu 2025 r.

Wydatki na poszczególne formy opieki osób starszych w latach 2022-2025 (I półrocze) kształtowały się w następujący sposób: [1] usługi opiekuńcze – łącznie 12,0 tys. zł, w tym 2,3 tys. zł w 2024 r. (jedna osoba) i 9,6 tys. zł w I półroczu 2025 r. (dwie osoby)³⁸, [2] Asystencja osobista – łącznie 167,1 tys. zł, w tym 133,6 tys. zł w 2024 r. (osiem osób) i 33,5 tys. zł w I półroczu 2025 r. (trzy osoby)³⁹, [3] DDS – łącznie 2 507,0 tys. zł, w tym 1 048,8 tys. zł w 2022 r. (22 osoby), 550,3 tys. zł w 2023 r. (22 osoby), 585,8 tys. zł w 2024 r. (22 osoby) i 322,1 tys. zł w I półroczu 2025 r. (21 osób)⁴⁰, [4] DPS – łącznie 1 296,8 tys. zł, w tym 321,5 tys. zł w 2022 r. (dziewięć osób), 286,3 tys. zł (osiem osób) w 2023 r., 419,6 tys. zł (dziewięć osób) w 2024 r., 269,3 tys. zł (10 osób) w I półroczu 2025 r.⁴¹, [5] teleopaska – łącznie 19,1 tys. zł, w tym 11,3 tys. zł (10 osób) w 2022 r. i 7,8 tys. zł w 2023 r. (osiem osób)⁴², [6] Posiłki – 43,3 tys. zł, w tym 9,5 tys. zł w 2022 r. (siedem osób), 4,9 tys. zł w 2023 r. (siedem osób), 22,3 tys. zł w 2024 r. (12 osób) i 6,5 tys. zł w I półroczu 2025 r. (10 osób)⁴³.

W kontrolowanym okresie pozyskano⁴⁴ środki na następujące programy pomocowe: [1] Opieka 75+ - łącznie 25,2 tys. zł⁴⁵ w I półroczu 2025 r., [2] KWS (teleopaski) – łącznie 51,2 tys. zł, w tym 11,3 tys. zł (10 osób) w 2022 r., 6,3 tys. zł (10 osób) w 2023 r. oraz 33,6 tys. zł w 2025 r. (I półrocze), [3] KWS (usługi sąsiedzkie) – łącznie 33,6 tys. zł⁴⁶, [4] Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością – łącznie 215,6 tys. zł, w tym 122,4 tys. zł⁴⁷ (osiem osób) w 2024 r. i 93,2 tys. zł⁴⁸ (trzy osoby) w I półroczu 2025 r., [5] Senior+ - łącznie 232,3 tys. zł⁴⁹, w tym 77,8 tys. zł (22 osoby) w 2022 r., 76,8 tys. zł (22 osoby) w 2023 r., 77,8 tys. zł (22 osoby) w 2024 r., [6] „Gmina Kostomłoty wspiera Seniorów”⁵⁰ – łącznie 887,9 tys. zł⁵¹ (22 osoby) w 2022 r., [7] „Posiłek w szkole i w domu” – łącznie 7,7 tys. zł, w tym 1,2 tys. zł w 2022 r. (dwie osoby), 2,6 tys. zł w 2023 r. (dwie osoby), 2,8 tys. zł w 2024 r. (trzy osoby) i 1,1 tys. zł w I półroczu 2025 r. (trzy osoby).

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 101, 114])

W 2024 r. poszerzono zakres usług o usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz usługi asystencji osobistej. Ponadto w 2025 r. Gmina planowała rozszerzyć ofertę dla seniorów o usługi sąsiedzkie. Usługi te będą świadczone w ramach programu osłonowego "Korpus Wsparcia Seniorów – edycja 2025". w związku

³⁸ Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 3,9 tys. zł.

³⁹ Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 23,8 tys. zł.

⁴⁰ Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 28,8 tys. zł.

⁴¹ Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 36,0 tys. zł.

⁴² Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 1,1 tys. zł.

⁴³ Kwota na jedną osobę w kontrolowanym okresie: 1,2 tys. zł.

⁴⁴ Kwoty pozyskane - kwoty na cały rok.

⁴⁵ Niewykorzystane do końca I półrocza 2025 r.

⁴⁶ Niewykorzystane do końca I półrocza 2025 r.

⁴⁷ Wykorzystano 121,6 tys. zł.

⁴⁸ Wykorzystano 33,5 tys. zł.

⁴⁹ W pełni wykorzystany w każdym z kontrolowanych lat.

⁵⁰ Utworzenie DDS w Gminie - program unijny (Senior+) dofinansowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (Działanie 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych).

⁵¹ Wykorzystano 808,5 tys. zł.

z tym 4 czerwca 2025 r. podpisano umowę na dotację z Dolnośląskim Urzędem Wojewódzkim⁵².

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 9, 24, 91, 96, 101, 114], 92-93 [plik/i nr 1-2, 3-4])

W latach 2022-2025 (I półrocze) Gmina zapewniała podopiecznym DDS darmowy transport do i z placówki. w tym samym czasie organizowano również dowóz na wydarzenia społeczne i polityczne, w tym wybory oraz uroczystości dedykowane seniorom.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 3-4])

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że GOPS prowadził szeroko zakrojoną kampanię informacyjną, aby dotrzeć do osób starszych i poinformować je o dostępnej pomocy. Działania obejmowały zarówno dystrybucję materiałów informacyjnych, jak i bezpośrednie kontakty. Ulotki i informatory rozprowadzono w miejscach często odwiedzanych przez seniorów oraz w parafiach i publicznych placówkach ochrony zdrowia. Ogłoszenia – informacje na temat dostępnych usług, w tym usług opiekuńczych i asystencji osobistej, były wywieszane na tablicach informacyjnych Urzędu Gminy oraz publikowane na stronach internetowych GOPS. Pracownicy socjalni docierali do osób starszych w ich środowisku zamieszkania, aby w trakcie spotkań przekazywać szczegółowe informacje, odpowiadać na pytania i pomagać w formalnościach.

(akta kontroli; tom I str. 145, tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 3-4, 11-12])

GOPS w kontrolowanym okresie współpracował z: [1] jednostkami gminnymi tj. Gminnym Ośrodkiem Kultury (w sferze kultury)⁵³, Urzędem Gminy (w zakresie czynności urzędowych tj. m.in. meldunków i zadłużeń), szkołami podstawowymi na terenie gminy (w sferze kultury)⁵⁴, policją (w sferze oświaty i bezpieczeństwa)⁵⁵ oraz Zakładem Usług Medycznych (w zakresie organizacji i przeprowadzania⁵⁶ wizyt domowych, wymiany informacji o osobach wymagających pomocy GOPS⁵⁷), [2] Organizacjami pozarządowymi tj. Fundacją Eudajmonia (w ramach Programu „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”) oraz kościołami na terenie gminy (w sferze: kultury)⁵⁸,

⁵² Przedmiot umowy: dofinansowanie zadań określonych w Programie „Korpus Wsparcia Seniorów” na rok 2025. w Module i w wysokości 33,6 tys. zł – na realizację zadań określonych w art.17 ust.2 pkt 2a ustawy o pomocy społecznej tj. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich; Zapotrzebowanie GOPS: z 7 lutego 2025 r. na kwotę 33,6 tys. zł tj. na 80% całkowitego kosztu zadania (42 tys. zł). Informacja o podziale środków z dotacji: 25 kwietnia 2025 r.; Oświadczenie GOPS o przyjęciu środków (33,6 tys. zł): 5 maja 2025 r.; Umowa: 4 czerwca 2025 r.

⁵³ Organizacja wydarzeń kulturalnych w celu aktywacji seniorów np. uczestnictwo w Europejskim Dniu Seniora (20 października 2022 r.), warsztaty malarskie z panią Joanną Gąsiorowską (5 lipca 2023 r.), organizacja koncertu „Golec uOrkiestra- kolędy i pastorałki (27 stycznia 2022 r. w kościele w Osieku).

⁵⁴ Organizacja występów dzieci dla seniorów w ramach integracji międzypokoleniowej np. jasełka w Szkole Podstawowej w Mieczkowie (21 grudnia 2023 r.), Dzień Babci i Dziadka w Szkole Podstawowej w Mieczkowie (24 stycznia 2024 r.).

⁵⁵ Wspólne wyjazdy do seniorów, głównie zimą w celu kontroli warunków bytowych, zapewnienia podstawowego bezpieczeństwa i przekazania informacji o dostępnych formach pomocy (ciepłe posiłki, opał, schronienie), warsztaty dla seniorów np. wykłady dot. niebezpieczeństw w sieci (15 listopada 2024 r.), spotkanie „senior online” (5 czerwca 2023 r.).

⁵⁶ Pracownicy GOPS towarzyszyli lekarzowi rodzinemu podczas wizyt domowych.

⁵⁷ Pracownicy Zakładu Usług Medycznych niejednokrotnie zgłaszali osoby wymagające objęcia pomocą społeczną swoich pacjentów.

⁵⁸ Współpraca w celu dotarcia do osób samotnych oraz różnego typu zbiórki oraz np. coroczna zbiórka mikołajkowa dla seniorów (wręczanie prezentów: 12.12.2024 r.), zbiórka świąteczna dla seniorów (od 29 listopada 2023 r. do 15 grudnia 2023 r.).

[3] Kołami Gospodyń Wiejskich, Ochotniczą Strażą Pożarną i świetlicami w ramach organizacji Dnia Seniora⁵⁹.

(akta kontroli; tom I str. 143, 253-277, tom II str. 79-91 [plik/i nr 102], 92-93 [plik/i nr 1-2, 3-4, 9-10])

Kierownik GOPS wyjaśniła, że przy ww. współpracy Gmina wspierała powyższe jednostki poprzez umożliwienie korzystania z gminnego sprzętu i infrastruktury, pomoc logistyczną, promocyjną i techniczną, ponoszenie części kosztów oraz wsparcie organizacyjne.

(akta kontroli; tom I str. 143, tom II str. 92-93 [plik/i nr 9-10])

Zdaniem Kierownika GOPS, Ośrodek posiadał wystarczające środki na opiekę nad osobami starszymi zamieszkałymi w Gminie.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 1-2, 5-6])

Wydatki na finansowanie realizowanych w GOPS w kontrolowanym okresie form opieki nad osobami starszymi ujęte były w następujących rozdziałach klasyfikacji budżetowej: 85202 „Domy Pomocy Społecznej”, 85228 „Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze”⁶⁰ oraz 85295 „Pozostała działalność”⁶¹. GOPS przygotowując informację niezbędną do opracowania budżetu Gminy wnioskował o następujące kwoty: [1] na 2022 r.: 420,2 tys. zł (rozd. 85202), 7,2 tys. zł (rozd. 85228)⁶² i 826,1 tys. zł (rozd. 85295); [2] na 2023 r.: 554,4 tys. zł (rozd. 85202), 7,2 tys. zł (rozd. 85228)⁶³, 469,1 tys. zł (rozd. 85295); [3] na 2024 r.: 589,6 tys. zł (rozd. 85202), 28,0 tys. zł (rozd. 85228) i 653,8 tys. zł (rozd. 85295); [4] na 2025 r.: 840,8 tys. zł (rozd. 85202), 44,6 tys. zł (rozd. 85228), 731,4 tys. zł (rozd. 85295).

W planie po zmianach znalazły się kwoty: [1] w 2022 r.: 481,3 tys. zł (rozd. 85202, wzrost o 61,1 tys. zł tj. o 14,5%), 6,1 tys. zł (rozd. 85228, spadek o 1,1 tys. zł tj. o 15,3%) i 2 335,0 tys. zł (rozd. 85295, wzrost o 1 508,9 tys. zł tj. o 182,7%); [2] w 2023 r.: 505,0 tys. zł (rozd. 85202, spadek o 49,4 tys. zł tj. o 8,9%), 7,2 tys. zł (rozd. 85228) i 677,5 tys. zł (rozd. 85295, wzrost o 208,4 tys. zł tj. o 44,4%); [3] w 2024 r.: 689,3 tys. zł (rozd. 85202, wzrost o 99,7 tys. zł tj. o 16,9%), 2,5 tys. zł (rozd. 85228, spadek o 25,5 tys. zł, tj. o 91,1%), 805,3 tys. zł (rozd. 85295, wzrost o 151,5 tys. zł tj. o 23,2%); [4] w 2025 r.: 910,8 tys. zł (rozd. 85202, wzrost o 70,0 tys. zł, tj. o 8,3%), 111,8 tys. zł (rozd. 85228, wzrost o 67,2 tys. zł tj. o 150,7%) i 700,3 tys. zł (rozd. 85295, spadek o 31,0 tys. zł, tj. o 4,2%).

Plan po zmianach wykonano wydatkując kwoty: [1] w 2022 r.: 481,1 tys. zł (rozd. 85202 tj. 99,9% planowanej kwoty), 0,0 tys. zł (rozd. 85228, tj. 0,0% planowanej kwoty) i 2 189,7 tys. zł (rozd. 85295, tj. 93,8% planowanej kwoty); [2] w 2023 r.: 452,1 tys. zł (rozd. 85202, tj. 89,5% planowanej kwoty), 0,0 tys. zł (rozd. 85228, tj. 0,0% planowanej kwoty) i 657,1 tys. zł (rozd. 85295, tj. 97,0% planowanej kwoty); [3] w 2024 r.: 689,3 tys. zł (rozd. 85202, tj. 100% planowanej kwoty), 2,3 tys. zł (rozd. 85228, tj. 92,0% planowanej kwoty) i 757,6 tys. zł (rozd. 85295, tj. 94,1% planowanej kwoty); [4] w I półroczu 2025 r.: 437,3 tys. zł (rozd. 85202,

⁵⁹ Koła Gospodyń Wiejskich przygotowywały posiłki, OSP pomagała w rozłożeniu namiotów i stołów, świetlice były udostępniane na imprezy kulturalne.

⁶⁰ Wydatki m.in. na usługi opiekuńcze i usługi sąsiedzkie.

⁶¹ Wydatki m.in. na DDS i teleopiekę.

⁶² Brak wydatków w 2022 r.

⁶³ Brak wydatków w 2023 r.

tj. 48,0% planowanej kwoty), 9,6 tys. zł (rozd. 85228, tj. 8,6% planowanej kwoty) i 342,9 tys. zł (rozd. 85295, tj. 48,9% planowanej kwoty).

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 27-30, 32, 35, 37, 39, 50-53])

Powodem największych różnic były: [1] zmniejszenia środków (o 14,7%) w rozdziale 85228 w 2022 r. (GOPS wnioskował o 7,2 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 6,1 tys. zł) – nie było chętnych, którzy chcieliby skorzystać z usług opiekuńczych, [2] wzrostu planowanych środków (182,7%) w rozdziale 85295 na 2022 r. (GOPS wnioskował o 826,1 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 2 335,0 tys. zł) – pozyskanie środków na prowadzone projekty (kwota 826,1 tys. zł w planie to planowane środki własne), [3] zmniejszenia kwoty planowanych wydatków (o 8,9%) w rozdziale 85202 w 2023 r. (GOPS wnioskował o 554,4 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 505,0 tys. zł) – zgon podopiecznych przebywających w DPS, [4] znacznego wzrostu planowanych środków (o 44,4%) w rozdziale 85295 na 2023 r. (planowano 469,1 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 677,5 tys. zł) – pozyskanie środków na prowadzone projekty (469,1 tys. zł w planie to planowane środki własne) [5] wzrostu planowanych środków (o 16,9%) w rozdziale 85202 w 2024 r. (GOPS wnioskował o 589,6 tys. zł a planie po zmianach znalazło się 689,3 tys. zł) – zwiększenie liczby osób umieszczonych w DPS, [6] znacznego spadku planowanych środków (o 90,9%) w rozdziale 85228 w 2024 r. (GOPS wnioskował o 28,0 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 2,5 tys. zł) – wykorzystanie środków (jedna osoba – usługi opiekuńcze) w okresie dopiero od września 2024 r., [7] znacznego wzrostu planowanych środków (o 150,8%) w rozdziale 85228 w 2025 r. (GOPS wnioskował o 44,6 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 111,8 tys. zł) – pozyskanie środków na prowadzone projekty (44,6 tys. zł w planie to planowane środki własne), [8] spadku planowanych środków (o 4,2%) w rozdziale 85295 w 2025 r. (GOPS wnioskował o 731,4 tys. zł a w planie po zmianach znalazło się 700,3 tys. zł) – dopasowanie planu wydatków (po przyznaniu dotacji do zadań własnych), [9] Niewykonania zadań, dla których planowano wydatki w rozdziale 85228 w 2022 r. i 2023 r. – brak osób chętnych, [10] Wykonania zadań na poziomie 452,1 tys. zł (tj. 89,5% w stosunku do planu po zmianach w rozdziale 85202 w 2023 r.) – zmiana liczby osób przebywających w DPS (plan uwzględnił koszty utrzymania tylu podopiecznych, ilu było w roku poprzednim oraz przewidywanego zwiększenia się tych kosztów w roku bieżącym).

(akta kontroli; tom I str. 146-148, tom II str. 79-92 [plik/i nr 50-53])

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Nierzetelnie przygotowano⁶⁴ gminny dokument strategiczny, tj. Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030, na którym oparto działania z zakresu pomocy społecznej dotyczące osób starszych.

W ww. Strategii ujęto zapisy dotyczące problemów osób starszych (art. 16b ust.2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej) oraz zdefiniowano wskaźniki do oceny skuteczności działań (art.16 b ust.2 pkt 3d ww. ustawy).

Jednakże jako działania nierzetelne w tym przedmiocie uznać należy: [1] ograniczenie określenia prognozy zmian w zakresie problematyki dotyczącej

⁶⁴ Na podstawie upoważnienia do czynności prawnych z prowadzeniem GOPS w granicach zwykłego zarządu.

osób starszych do stwierdzenia, że z roku na rok będzie przybywać osób wymagających całodobowej opieki oraz [2] nie wyznaczenie ram finansowych działań planowanych w obszarze pomocy osobom starszym, tj. niezrealizowanie wymogu zawartego w art.16b ust.2 pkt 3c ww. ustawy. Ponadto, zasady monitoringu i ewaluacji zostały ustalone w sposób nierzetelny. Wprawdzie przewidziano coroczny monitoring i ewaluację realizowanych zadań, jednakże nie sprecyzowano jednak formy prezentacji wyników. W dokumencie tym nie określono również wartości wskaźników, co uniemożliwia rzetelną ocenę poziomu realizacji zadań.

(akta kontroli: tom II str. 79-91 [plik/i nr 25-26, 71-72, 82],94)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że przyczyną takiego opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych były zbyt ogólnie (bez konkretów) sformułowane cele oraz brak wystarczających środków na realizację działań.

(akta kontroli; tom I str. 142, tom II str. 92-93 [plik/i nr: 9-10])

OCENA CZĄSTKOWA

GOPS prowadził rozpoznanie potrzeb osób starszych poprzez wywiady terenowe i współpracę z lokalną społecznością. Proces ten był jednak nieudokumentowany, co mogło utrudniać ustalenie jego pełnego zakresu oraz skali potrzeb. Obowiązująca Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030 została przygotowana nierzetelnie. Gmina zapewniała jednak seniorom dostęp do różnorodnych form opieki w miejscu zamieszkania. Oferta obejmowała usługi, takie jak świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, asystencję osobistą oraz udział w programach takich jak DDS, teleopaska⁵. Działania te były uzupełniane przez dowóz ciepłych posiłków oraz zorganizowany transport na wydarzenia społeczne i do DDS. Informowanie o dostępnej pomocy było prowadzone, zarówno poprzez dystrybucję ulotek, jak i bezpośrednie kontakty pracowników socjalnych z seniorami w ich środowisku.

OBSZAR

2. Prawidłowość i skuteczność realizacji form opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2022-2025 (I półrocze) w GOPS obowiązywały następujące zasady przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze: [1] Uchwała RG nr XXXV/216/17 z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat oraz trybu ich pobierania; [2] Uchwała RG nr X/71/24 z dnia 25 listopada 2024 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat oraz trybu ich pobierania; [3] Uchwała RG nr XIX/130/25 z dnia 30 czerwca 2025 r. w sprawie określenia szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania oraz w sprawie określenia wymiaru i zakresu usług sąsiedzkich i sposobu rozliczania wykonywania takich usług.

Szczegółowe standardy świadczenia usług opiekuńczych ujęto w obowiązujących w kontrolowanym okresie „Standardach usług opiekuńczych

i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych dla osób starszych w miejscu zamieszkania w Gminie Kostomłoty” wprowadzonych w życie Zarządzeniem Kierownika GOPS nr 2/2019 z 29 sierpnia 2019 r. Dokument ten zawierał opisy celów i oczekiwanych efektów usług, procedur czynności dotyczących ustalania zakresu usług opiekuńczych⁶⁵, zasad realizacji usług (w tym: zakres usług opiekuńczych⁶⁶, obowiązkowy zakres czynności⁶⁷, warunki realizacji usług, obowiązki osób świadczących usługi opiekuńcze oraz prawa osób świadczących usługi), zasad ich monitorowania (w tym: cechy monitoringu⁶⁸, cele monitoringu⁶⁹ oraz narzędzia monitoringu⁷⁰), oraz wykaz niezbędnej dokumentacji.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 75, 77-78, 91], 92-93 [plik/i nr 7-8])

Do wydawania w imieniu Gminy decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej, postanowień i zaświadczeń w sprawach z zakresu pomocy społecznej upoważnieniami byli: [1] w okresie od 3 grudnia 2007 r. do 9 lipca 2023 r. – pracownik socjalny GOPS, [2] od 10 lipca 2023 r. do 21 września 2023 r. – pracownik socjalny GOPS, [3] od 22 września 2023 r. – Kierownik GOPS.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 25-26, 92-94])

2.2. O usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania ubiegała się jedna osoba w 2024 r. oraz dwie osoby w 2025 r. W obu tych latach wydano odpowiednio jedną i dwie decyzje, wszystkie pozytywne, przyznające usługi. Średni czas

⁶⁵ W tym: przyjęcia zgłoszenia, przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego, analizy sytuacji osoby ubiegającej się o wsparcie, wydawania decyzji o przyznaniu usług opiekuńczych (bądź o odmowie) oraz czynności dodatkowych w celu ustalenia rodzaju i zakresu usług opiekuńczych oraz odpłatności.

⁶⁶ W tym: [1] zakres przestrzenny usług opiekuńczych (na terenie Gminy, w miejscu zamieszkania osoby starszej i w jej najbliższym otoczeniu, w uzasadnionych przypadkach - w miejscu czasowego pobytu osoby starszej na terenie Gminy, w szczególności w miejscu zamieszkania członka rodziny, u którego osoba starsza przebywa czasowo), [2] zakres podmiotowy usług opiekuńczych (starsze osoby samotne, które wymagają pomocy innych osób, a są pozbawione, pomimo korzystania z własnych uprawnień, zasobów i możliwości; starsze osoby samotnie gospodarujące, gdy wymagają pomocy innych osób, a wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić, wykorzystując swe uprawnienia, zasoby i możliwości; osoby starsze w rodzinie, gdy wymaga pomocy innych osób, a rodzina nie może zapewnić odpowiedniej pomocy z uzasadnionej przyczyny, wykorzystując swe uprawnienia, zasoby i możliwości), [3] zakres rzeczowy usług opiekuńczych (różnorodne czynności o charakterze wspomagającym, opiekuńczym i pielęgnacyjnym);

⁶⁷ [1] Pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych tj. [a] czynności żywieniowe np. przygotowanie lub dostarczenie posiłków oraz produktów żywnościowych, pomoc z spożywaniem posiłków lub karmienie osoby starszej itp., [b] czynności gospodarcze np. utrzymanie w czystości naczyń stołowych i kuchennych, sprzętu pomocniczego ułatwiającego codzienne funkcjonowanie, przynoszenie opału, palenie w piecu itp., [c] czynności organizacyjne np. ustalanie wizyt lekarskich oraz towarzyszenie osobie starszej podczas wizyt, realizacja recept lekarskich, załatwianie spraw urzędowych lub towarzyszenie podczas wizyt w urzędach lub innych instytucjach i organizacjach itp.; [2] opieka higieniczna np. [a] utrzymanie higieny osobistej, [b] zmiana bielizny osobistej i pościelowej, [c] ślanie łóżka itp.; [3] pielęgnacja zlecona przez lekarza np. [a] czynności pielęgnacyjne (oklepywanie, stosowanie okładów i kompresów, zmiana opatrunków), [b] podawanie leków drogą doustną, doodbytniczą, wziewną (inhalacje) lub przez skórę (wcieranie), [c] mierzenie temperatury, ciśnienia, poziomu cukru itp.; [4] zapewnienie kontaktów z otoczeniem np. [a] inicjowanie oraz ułatwianie kontaktu z rodziną i środowiskiem lokalnym, [b] organizowanie wyjść osoby starszej z miejsca zamieszkania, [c] pomoc w zaspokajaniu potrzeb kulturalnych itp.

⁶⁸ Działanie obowiązkowe, zaplanowane, niezależne, przeprowadzane w oparciu o współpracę z osobą świadczącą usługi oraz odbiorcą usług.

⁶⁹ [1] Ocena skuteczności, efektywności, użyteczności oraz trwałości efektów zrealizowanych usług; [2] potwierdzenie faktu, iż realizowana usługa była niezbędna lub zbędna

⁷⁰ Bieżąca wymiana informacji pomiędzy pracownikiem socjalnym, osobą starszą i jej rodziną oraz opiekunką

oczekiwania na rozpatrzenie wniosku wynosił 30 dni zarówno w 2024 r., jak i w 2025 r. We wszystkich kontrolowanych latach nie było przypadków negatywnych decyzji, osób oczekujących na rozpatrzenie wniosku ani rezygnacji z usług.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 116-117])

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację dwóch osób starszych korzystających z usług opiekuńczych (100% uczestników) w miejscu zamieszkania (cztery wnioski)⁷¹.

W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach: [1] osobom starszym udzielono wsparcia na ich pisemny wniosek; [2] prawidłowo i rzetelnie został przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy (w dniu złożenia wniosku⁷²), a w razie potrzeby był aktualizowany; [3] prawidłowo rozpoznawano sytuację wnioskodawcy, a rodzinny wywiad środowiskowy zawierał wymagane informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, dochodowej i majątkowej seniora, określone rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁷³; [4] wywiad środowiskowy zawierał diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy oraz wnioski pracownika socjalnego (w każdym przypadku zaproponowano osobie starszej usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania); [5] nie odmawiano kierowania decyzją administracyjną osoby starszej do Domu Pomocy Społecznej⁷⁴; [6] opracowano indywidualny zakres usług opiekuńczych zawierający wykaz czynności opiekuńczych (takich jak na przykład: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, opieka higieniczna⁷⁵); [7] na podstawie zebranych dokumentów i oceny sytuacji osoby starszej pracownik socjalny przygotował plan pomocy osobie starszej, obejmujący m.in.: indywidualny zakres usług opiekuńczych, okres i miejsce ich świadczenia, wymiar usług (liczba godzin dziennie /tygodniowo) oraz wykaz zaproponowanej / przydzielonej innej formy wsparcia⁷⁶; [8] w terminie od jednego do 15 dni od otrzymania zgłoszenia o potrzebie wsparcia osoby starszej wydano decyzję administracyjną o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Decyzja ta została wydana przez osobę posiadającą odpowiednie upoważnienie Wójta Gminy; [9] decyzja administracyjna o przyznaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania zawierała wszystkie wymagane elementy oraz szczegółowy zakres i wymiar świadczonych usług, okres i miejsce ich świadczenia, wykaz czynności opiekuńczych (zgodnie z indywidualnym zakresem usług opiekuńczych), które mają być podejmowane wobec osoby objętej usługami, a także zasady odpłatności i tryb ich pobierania; [10] zakres oraz okres przyznanego świadczenia był prawidłowy, tj. taki jak we wniosku osoby ubiegającej się o usługi; [11] odpłatność za świadczone usługi określono, zgodnie z postanowieniami uchwał Rady Gminy; [12] czas korzystania z usług (w ramach jednego wniosku) wyniósł od 59 do 148 dni. W przypadku jednej osoby, po 59

⁷¹ Cztery wnioski: (L-28082024, L-26022025, M-03032025 i M-02.02.2025).

⁷² Kolejność czynności: [1] zgłoszenie potrzeby wizyty pracownika socjalnego, [2] w trakcie wizyty pracownika socjalnego: złożenie wniosku i wywiad środowiskowy.

⁷³ Dz.U. poz. 893, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie wywiadu środowiskowego.

⁷⁴ Osoba starsza nie składała wniosku o skierowanie do DPS przed, w trakcie lub po zakończeniu świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

⁷⁵ W ww. dokumentach podawano szczegółowe czynności np. sprzątanie mieszkania, robienie zakupów itp.

⁷⁶ W obu przypadkach: dostarczania posiłków (obiadów).

dniach korzystania z usług, podopieczny złożył wniosek o skierowanie do DPS (ze względu na pogorszenie się stanu zdrowia). Wydano decyzję kierującą ww. osobę do DPS; [13] prowadzono dokumentację potwierdzającą realizację wsparcia (karty pracy, w których odnotowywano datę i godzinę usługi oraz podpis chorego lub członka rodziny), lecz bez wskazania rodzaju wykonywanych czynności, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*; [14] usługi opiekuńcze były monitorowane (przez pracownika socjalnego) poprzez sprawdzenie na karcie pracy zapisu daty i godzin wykonania czynności oraz podpis klienta. Comiesięczne monitoringi dokumentowano w protokołach z wizyty monitorującej⁷⁷; [15] ewaluacja, w tym ocena skuteczności udzielonego wsparcia, była dokonywana na bieżąco, w wyniku rozmowy pracownika socjalnego z seniorem i zbierania od niego opinii, co pozwalało na dostosowanie usług do faktycznych potrzeb, przy czym proces ten nie był dokumentowany.

(akta kontroli; tom I str. 207-252, tom II str. 79-91 [plik/i nr 75-78, 93-94], 108-188)

2.3. Umowę na finansowanie usług sąsiedzkich podpisano 4 czerwca 2025 r. a jej przedmiotem było dofinansowanie zadań określonych w Programie KWS na rok 2025 (moduł I - w wysokości 33,6 tys. zł – na realizację zadań określonych w art. 17 ust. 2 pkt 2a ustawy o pomocy społecznej, tj. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich). Powyższa forma opieki nie została wprowadzona do realizacji do końca I półrocza 2025 r.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 78])

2.4. Gmina przystąpiła do realizacji dwóch edycji (2024 i 2025) Programu AOOzN zawierając z Wojewodą Dolnośląskim umowy, których przedmiotem była realizacja ww. Programu: nr 77/AOOzN/2024 z 14 lutego 2024 r. (obowiązująca od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.) oraz nr 84/AOOzN/2025 z 11 grudnia 2024 r. (obowiązująca od 1 stycznia 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.) Realizację zadań będących przedmiotem powyższych umów Gmina zleciła organizacji pozarządowej⁷⁸, z którą zawarto dwie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego (realizacji Programu AOOzN) w rozumieniu art.16 ust.1 ustawy z dnia 14 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2024 r. poz.1491) tj. nr F.272.29.2024.AO z 2 kwietnia 2024 r. (obowiązująca od 2 kwietnia 2024 r. do 31 grudnia 2024 r.) oraz nr AOOzN.1.2025 z 18 lutego 2025 r. (obowiązująca od 18 lutego 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.).

Na podstawie ww. umów organizacja pozarządowa została zobowiązana do realizacji Programu AOOzN, w tym kwalifikowania osób starszych do tej formy opieki. Zapewnienie usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością miało nastąpić w wymiarze łącznie 2160 godzin dla nie mniej niż sześciu osób (edycja 2024) oraz w wymiarze łącznie 1584 godziny dla nie mniej niż czterech osób (edycja 2025). Usługami asystenta objęto łącznie dziewięć osób, w tym cztery pow. 60 roku życia (edycja 2024) oraz pięć osób, w tym trzy pow. 60 roku życia (edycja 2025 – I półrocze 2025 r.) w wymiarze odpowiednio: 2160 godzin (edycja 2024) i 607 godzin (edycja 2025 – I półrocze 2025). Koszt wynagrodzenia asystentów wyniósł łącznie 107,9 tys. zł (edycja 2024) oraz 29,8 tys. zł (edycja 2025 – I półrocze) tj. 49,95 zł / godz. (edycja 2024) i 49,17 zł / godz. (edycja 2025

⁷⁷ Wzór protokołu z wizyty monitorującej stanowił załącznik nr 4 do Standardów usług opiekuńczych świadczonych dla osób starszych w miejscu zamieszkania.

⁷⁸ Zgodnie z zapisami rozdz. IV pkt 27 Programu AOOzN – edycja 2024 oraz rozdz. IV pkt 29 Programu AOOzN- edycja 2025.

– i półrocze) i nie przekroczył limitu, o którym mowa w rozdz. IV pkt 25 Programu (edycja 2024) i rodz. IV pkt 27 Programu (edycja 2025).

(akta kontroli; tom I str. 166-186, tom II str. 79-91 [plik/i nr 85-89], 197-201)

O usługi asystenckie ubiegało się osiem osób w 2024 r. (w tym cztery osoby starsze) oraz trzy osoby starsze w 2025 r. W obu tych latach tyle samo osób (odpowiednio osiem w 2024 r. i trzy w 2025 r.) otrzymało te usługi – wszystkim wnioskującym przyznano świadczenie. Średni czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku wyniósł 30 dni zarówno w 2024 r., jak i w 2025 r. We wszystkich analizowanych latach – od 2022 r. do 2025 r. – nie odnotowano odmów przyznania usług, osób oczekujących na decyzję oraz rezygnacji z usług asystencji osobistej.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 115], 197-201)

W GOPS nie opracowano zasad przyznawania usług asystenckich, ponieważ jak wyjaśniła Kierownik GOPS: działania w tym zakresie prowadzono w oparciu o Program AOOzN i nie odnotowano przypadków, aby liczba osób chętnych do skorzystania z usług przekroczyła możliwości ich przyznania.

Podstawowym warunkiem, jaki musiał być spełniony przy kwalifikowaniu do usług asystenckich, było spełnienie przez wnioskującego kryteriów formalnych oraz merytorycznych.

(akta kontroli; tom I str. 278-312, tom II str. 92-93 [plik/i nr 17-18], 189)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację czterech osób starszych korzystających z usług asystencji osobistej w ramach programu Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością (100% uczestników, sześć wniosków⁷⁹). W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach: [1] zgłoszenie do programu następowało samodzielnie przez wnioskodawcę. W każdym przypadku składano Kartę zgłoszenia do programu, a do Karty te dołączono wymagane dokumenty (m.in. orzeczenie o stopniu niepełnosprawności). Osoba starsza nie składała wniosku o przyznanie innej formy wsparcia; [2] prawidłowo przyznawano usługi asystencji, tj. usługami asystenta objęto wyłącznie osoby, do których adresowany jest program; [3] o przyznaniu usług decydował pracownik organizacji pozarządowej (zgodnie z ww. umową); [4] okres oczekiwania na przyznanie usług asystencji⁸⁰ wynosił się od 22 do 46 dni (średnio 30 dni); [5] zakres przyznanej pomocy dotyczył m.in. wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymania higieny osobistej; wsparcia w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wypełnianiu ról w rodzinie; wsparcia w podejmowaniu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem. Przyznana pomoc była zgodna z programem, a zakres i okres przyznanego świadczenia był prawidłowy oraz odpowiadał potrzebom seniora; [6] osoby świadczące seniorom usługi asystencji miały ukończone stosowne kursy, m.in. asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun osoby starszej, opiekun medyczny, zgodnie z zasadami programu; osoby te legitymowały się dokumentami potwierdzającymi wymagane kwalifikacje; [7] w żadnym przypadku, realizując usługi AOOzN nie przekroczono rocznego limitu przyznanych godzin usług asystencji na jednego uczestnika (określonego w umowach z Wojewodą Dolnośląskim i organizacją pozarządową⁸¹). W czterech

⁷⁹ Wnioski: [1] BY-22082023, [2] BY-24022025, [3] D-05052025, [4] S-11112024, [5] S-28022025, [6] BA-01092024.

⁸⁰ Czas od zgłoszenia do pierwszej wizyty asystenta.

⁸¹ 360 godzin (edycja 2024) i 396 (edycja 2025).

ww. przypadkach świadczenia ww. usługi w 2024 r. zrealizowano od 44 do 360 godzin a w przypadkach świadczenia ww. usługi w 2025 (I półrocze) – od 157 do 182 godzin; [8] w trzech przypadkach, usługi nie obejmowały całego roku, w związku z powyższym nie wykorzystano pełnej liczby godzin usług przewidzianych na cały rok (czyli 360 godzin rocznie)⁸². Usługi te były udzielane przez czas – od jednego do czterech miesięcy; [9] koszty związane z realizacją usług wyniosły łącznie 2 716,00 zł. Ich limit określony w rozdz. V pkt 4 pkt 1 i 2 nie został przekroczony; [10] w trakcie realizacji usług asystenckich, osoby starsze nie korzystały z innych form pomocy; [11] asystenci prawidłowo prowadzili wymaganą dokumentację, m.in. kartę realizacji usług; dokumentacja ta była prowadzona szczegółowo; [12] w tym samym czasie, asystenci prowadzili usługi dla od 1 do 3 osób, przy czym świadczenia dla poszczególnych osób odbywały się w różnych godzinach; [13] osoby z niepełnosprawnością korzystały z usług asystencji od jednego do czterech miesięcy; żadna z tych osób nie składała wniosku o skierowanie do DPS; [14] ewaluacja, w tym ocena skuteczności udzielonego wsparcia, była dokonywana na bieżąco, w wyniku rozmowy pracownika socjalnego z seniorem i zbierania od niego opinii, przy czym proces ten nie był dokumentowany.

(akta kontroli; tom I str. 207-252, tom II str. 108-188, 192, 197,200)

2.5. W latach 2022-2025 (I półrocze) na terenie Gminy działał DDS. Ośrodek mieścił się w miejscowości Osiek, przy ul. Lipowej 6, w południowej części Gminy, oddalony o około 7 km od Kostomłotów i o około 25 km od najdalej (na północ) oddalonej miejscowości (Jarząbkowice). Najbliższy przystanek autobusowy oddalony był od DDS o ok. 120 m.

(akta kontroli; tom I str. 278, 310-312, tom II str. 92-93 [plik/i nr 17-18])

Siedziba DDS dostosowana była do potrzeb osób z niepełnosprawnością tzn. budynek wyposażono w windę dla osób z niepełnosprawnością (winda ślimakowa z miejscem siedzącym) a łazienkę i toaletę w uchwyty dla osób z niepełnosprawnością, dzwonek alarmowy i krzesło. Ponadto, budynek DDS spełniał wymogi określone w dziale IV.2 Programu tzn. posiadał: [1] pomieszczenie ogólnodostępne wyposażone w stoły (4 szt.) i krzesła (20 szt.), [2] aneks kuchenny wyposażony w sprzęty, urządzenia i naczynia do przygotowania posiłku⁸³, [3] łazienkę wyposażoną w dwie toalety (dla kobiet i mężczyzn, umywalkę i prysznic z krzesłem i uchwytem, [4] pomieszczenie do utrzymania lub zwiększenia aktywności ruchowej lub kinezyterapii⁸⁴, [5] pomieszczenie pełniące funkcję szatni wyposażone w indywidualne szafki⁸⁵, [6] dwa pomieszczenia klubowe z biblioteką z książkami, prasą, sprzętem RTV, sofą/kanapą i komputerem z dostępem do Internetu, które w razie potrzeby pełniły rolę pomieszczenia do terapii indywidualnej lub poradnictwa rozumianego jako szeroko pojęta praca socjalna, [7] wydzielone miejsce na pralkę pełniące również rolę miejsca do prasowania⁸⁶, [8] pokój zabiegowo-pielęgniarski⁸⁷.

⁸² [1] BY-22082024 – 166 godz., [2] S-11112024 – 44 godz., [3] BA-01092024 – 168 godz.

⁸³ Czajnik, zmywarka, wyparzynarka, lodówka, mikrofalówka, piekarnik i kuchenka elektryczna.

⁸⁴ Z materacami (20 szt.), leżankami (2 szt.), rotorami (1), drabinkami (2), drobnym sprzętem do ćwiczeń indywidualnych i rowerami stacjonarnymi.

⁸⁵ Szatnia nie była pomieszczeniem wspólnym DDS i innych podmiotów.

⁸⁶ Wyposażone w pralkę, deskę do prasowania i żelazko.

⁸⁷ Wyposażony w: kozetkę (1 szt.), szafkę pielęgniarską (1 szt.), glukometr (1 szt.) oraz apteczkę z podstawowym wyposażeniem.

W DDS zapewniono ośmiodziesiętną ofertę usług od poniedziałku do piątku⁸⁸, tj. usługi: [1] socjalne, w tym posiłek⁸⁹; [2] kulturalno-oświatowe; [3] aktywności ruchowej lub kinezyterapii⁹⁰, terapii zajęciowej⁹¹ tzn. realizowano wymogi wynikające z działu IV.2 pkt 5 i 6 Programu. Dodatkowo DDS współpracował z innymi instytucjami i organizacjami, co opisano we wcześniejszej części wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli; tom I str. 123-139)

W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 marca 2022 r. nie zastosowano się do standardu wynikającego z działu IV.2 ust.8 Programu tj. w DDS nie zatrudniono kierownika tej placówki, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W okresie od 1 kwietnia 2022 r. na stanowisku Kierownika DDS zatrudniono osobę spełniającą wymogi wynikające z art. 111 ust. 3 i 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej tzn. osobę posiadającą co najmniej 3-letni staż pracy w pomocy społecznej oraz specjalizację z zakresu pomocy społecznej.

(akta kontroli; tom I str. 159-165)

W kontrolowanym okresie, mimo, że w DDS zatrudniano pielęgniarkę a inni specjaliści, w tym fizjoterapeuta, ogrodnik, cukiernik, kucharz, radca prawny, psycholog i dietetyk, realizowali swoje zadania na zasadzie zleceń⁹², nie spełniono minimalnego standardu dot. zatrudnienia w DDS (rozdz. IV.2 pkt 5 Programu Senior+), co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W latach 2022-2025 na podstawie umowy o pracę zatrudnieni byli: opiekunka osób starszych⁹³, sprzątaczką oraz konserwator. DDS zapewniał wszystkim mieszkańcom darmowy dowóz z/do domu⁹⁴.

(akta kontroli; tom I str. 123-139, 279-309, tom II str. 92-93 [plik/i nr 117-118], 101)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację piętnastu osób starszych korzystających z usług DDS (36 wniosków⁹⁵). W wyniku analizy tej dokumentacji stwierdzono, że w badanych przypadkach: [1] uczestnictwo w DDS przyznano osobie starszej na jej pisemny wniosek. Z wnioskiem tym zwrócił się sam senior; [2] przed wydaniem decyzji administracyjnej przyznającej wsparcie prawidłowo

⁸⁸ W godzinach od 8 do 16.

⁸⁹ Śniadanie; kawa i ciasto; obiad (jedno danie, zupa lub drugie danie).

⁹⁰ Np. codzienne zajęcia ruchowe przy muzyce, spacer (w zależności od pogody), udział w dożynkach itp.

⁹¹ Np. zajęcia plastyczne, krawieckie, dot. recyklingu, kulinarne itp.

⁹² Na podstawie umowy cywilnoprawnej: [1] Umowa nr 14/GOPS/2022 z 19 lipca 2022 r. na świadczenie usług: muzykoterapeuty, dietetyka, kucharza, radcy prawnego, psychologa, fizjoterapeuty, pielęgniarki, cukiernika oraz ogrodnika w DDS w Osieku" (obowiązująca od 1 czerwca 2022 r. do 30 listopada 2022 r.); [2] Umowa nr 2/GOPS/2023 z 15 lutego 2023 r., której przedmiotem było świadczenie usług fizjoterapeutycznych dla uczestników DDS w Osieku (obowiązująca od 1 lutego 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.), [3] Umowa z 31 stycznia 2024 r., której przedmiotem było świadczenie usług fizjoterapeutycznych dla uczestników DDS w Osieku (obowiązująca od 1 lutego 2024 r. do 28 lutego 2025 r.); [4] Umowa nr 5/2025 z 28 lutego 2025 r., której przedmiotem było świadczenie usług fizjoterapeutycznych dla uczestników DDS w Osieku (obowiązująca od 1 marca 2025 r. do 31 grudnia 2025 r.).

⁹³ Dwie osoby, w tym jedna osoba w pełnym wymiarze godzin a druga w wymiarze ¾ etatu (Kierownik DDS w wymiarze ¼ etatu).

⁹⁴ Faktycznie z tej usługi korzystało 19 osób na 20 objętych usługą DDS.

⁹⁵ AN-1542024; BU-2822022; BU-1012025; BU-0742025; DU-1762024; IW-2822022; IW-2742022; IW-28112022; IW-1442023; KO-0162025; MI-1822022; MI-2742022; MI-29112022; MI-2042023; MY-1922024; MY-1642024; OL-2042023; OP-1012025; OP-0742025; RY-2222022; RY-2742022; RY-25112022; RY-0312024; RY-1642024; SI-1742023; SI-1012025; SI-0242025; SU-1012025; SU-0242025; WĄ-2822022; WĄ-0842022; WĄ-28112022; WĄ-0312024; WĄ-1642024; PE-2042023; KO-0312024.

został przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy (po upływie maksymalnie 14 - 16 dni od złożenia wniosku), w razie potrzeby wywiad był aktualizowany; [3] prawidłowo rozpoznawano sytuację seniora, a wywiad środowiskowy zawierał wymagane informacje dotyczące jego sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej, określone w rozporządzeniu w sprawie wywiadu środowiskowego; [4] wywiad środowiskowy zawierał diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy oraz wnioski pracownika socjalnego odnośnie zasadności przyznania uczestnictwa w DDS; [5] po upływie maksymalnie 96 dni⁹⁶ (średnio po 10 dniach) od otrzymania zgłoszenia o potrzebie wsparcia osoby starszej wydano decyzję administracyjną o przyznaniu miejsca w placówce; decyzja ta została wydana przez osobę posiadającą odpowiednie upoważnienie Wójta Gminy i zawierała wszystkie wymagane elementy; [6] osobie starszej przyznano uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez DDS; zakres oraz okres przyznanego świadczenia był prawidłowy, tj. taki jak we wniosku oraz innych dokumentach zgromadzonych w sprawie; faktyczny zakres wsparcia był zgodny z przyznanym; [7] osoby korzystające z DDS ponosiły opłaty⁹⁷ zgodnie z postanowieniami uchwał Rady Gminy⁹⁸; [8] kwalifikacja osoby do placówki była prawidłowa; [9] wszystkim podopiecznym DDS zapewniono dowóz do placówki; [10] seniorzy korzystali ze wsparcia DDS⁹⁹ od czterech miesięcy do trzech lat i siedmiu miesięcy; osoby te nie składały wniosku o skierowanie do DPS; [11] dwie osoby¹⁰⁰ zaprzestały korzystania z DDS a powodem były: śmierć podopiecznego oraz stan zdrowia; [12] jakość wsparcia świadczonego osobom starszym w DDS była monitorowana na bieżąco przez kierownika placówki, który prowadził bezpośrednie rozmowy z uczestnikami. Według Kierownika Ośrodka (AR), dzięki zbieranym opiniom i ocenom, możliwe było bieżące dostosowywanie oferty do potrzeb seniorów; [13] ewaluacja, w tym ocena skuteczności udzielonego wsparcia była dokonywana na bieżąco, w wyniku rozmowy pracownika socjalnego z seniorem i zbierania od niego opinii, co pozwalało na dostosowanie usług do faktycznych potrzeb, przy czym proces ten nie był dokumentowany.

(akta kontroli; tom I str. 207-252, tom II str. 103-107, 108-188,190)

2.6. W latach 2022-2025 (I półrocze) GOPS poddano dwóm kontrolom Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy (Instytucję Pośredniczącą w ramach Regionalnego Programu Województwa Dolnośląskiego)¹⁰¹, przy czym obie dotyczyły DDS w zakresie weryfikacji sposobu realizacji projektu w miejscu prowadzenia działań merytorycznych (wizytacja monitoringowa¹⁰²) oraz zgodności rzeczowej realizacji projektu, kwalifikowalności uczestników projektu,

⁹⁶ W dwóch przypadkach – długi okres wydawania decyzji wynikał z braku odpowiedzi ZUS na wystąpienia organu w sprawie uzyskania informacji o dochodach klientów. Pomimo wystosowania zapytań w ustawowym terminie oraz ponagleń, odpowiedzi nie wpłynęły w oczekiwanym czasie, co uniemożliwiało zakończenie postępowania (wydanie decyzji). Po otrzymaniu niezbędnych danych z ZUS możliwe było dokonanie pełniej weryfikacji sytuacji dochodowej stron i wydanie decyzji zgodnie z obowiązującymi przepisami.

⁹⁷ Od 0 zł do 10 zł za dzień (średnio: 4,57 zł / dzień).

⁹⁸ [1] Uchwała Rady Gminy Kostomłoty nr XIV/119/19 z 20 października 2019 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Dziennym Domu „Senior+” w Osieku, [2] Uchwała Rady Gminy Kostomłoty nr X/70/24 z 26 listopada 2024 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Dziennym Domu „Senior+” w Osieku.

⁹⁹ Według stanu na dzień 17 października 2025 r.

¹⁰⁰ [1] PE-2042023, [2] KO-0312024.

¹⁰¹ W tym: wizyta monitoringowa – 26 września 2022 r. oraz kontrola planowa - w dniach 14-17 listopada 2022 r. i 9 grudnia 2022 r.

¹⁰² Oględziny czynności (obserwacja pracy opiekunów) oraz wyposażenia/sprzętu.

rozliczenia finansowego, stosowania ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz.1320) i przepisów wspólnotowych, stosowania zasady konkurencyjności oraz rozeznania rynku, kwalifikowalności personelu projektu, ścieżki audytu i archiwizacji dokumentacji, działań promocyjno-informacyjnych, projektów partnerskich i uniwersalnego projektowania i zasady niedyskryminacji (kontrola planowa¹⁰³). W wyniku wizytacji monitoringowej nie stwierdzono nieprawidłowości ani uchybień a w przypadku kontroli planowej stwierdzono nieprawidłowości i uchybienia w zakresie rozliczeń finansowych i stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych, przy czym żadne nie miało wpływu na merytoryczny aspekt opieki nad osobami starszymi.

(akta kontroli; tom II str. 79-91 [plik/i nr 2-3, 7])

Były Kierownik GOPS Piotr Łabędzki wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą: [1] regularnie, nie rzadziej niż raz na kwartał, przeprowadzał wizyty monitorujące w DDS. Wizyty te polegały na rozmowach z podopiecznymi, którzy nie zgłaszali żadnych skarg ani zastrzeżeń co do pobytu w placówce. Dodatkowo kierownik GOPS prowadził monitoring pracy pracowników DDS oraz kontrolę dokumentacji we współpracy z kierownikiem placówki, [2] pracownicy socjalni GOPS monitorowali w miejscu zamieszkania osób starszych realizację rządowego programu KWS - teleopieka. Potwierdzeniem tych działań były karty czynności z podpisami podopiecznych. Z relacji Kierownika GOPS wynikało, że seniorzy nie byli zadowoleni z tej formy opieki, ponieważ opaska telemedyczna nie działała prawidłowo. Ta opinia, w połączeniu z brakiem chętnych do udziału w programie, skłoniła GOPS do rezygnacji z tej formy wsparcia. [3] w ramach kontroli wewnętrznych, pracownicy GOPS nie rzadziej niż raz w miesiącu kontrolowali realizację usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania podopiecznych. Kontrole te obejmowały analizę dokumentacji prowadzonej przez opiekunów oraz weryfikację wykonywania czynności objętych indywidualnym zakresem usług. Każda taka wizyta była dokumentowana protokołem, który był podpisywany przez podopiecznego. [4] Wyniki nadzoru były analizowane poprzez rozmowy z pracownikami socjalnymi, pracownikami DDS, opiekunkami oraz podopiecznymi uczestniczącymi w działaniach GOPS. Ze względu na zgłaszane nieprawidłowości w programie KWS - teleopieka, dotyczące przede wszystkim braku zasięgu sieci oraz nieprawidłowo działających opasek, podjęto decyzję o rezygnacji z jego kontynuacji. w pozostałych programach i działaniach nie stwierdzono nieprawidłowości, dlatego nie było konieczności podejmowania innych działań naprawczych.

(akta kontroli; tom II str. 92-93 [plik/i nr 7-8], 97)

Czynności monitorujące, w tym wizyty, rozmowy telefoniczne i spotkania z pracownikami, miały nieformalny charakter i nie były dokumentowane. Nie dokumentowano również wyników: [1] monitoringu pracy pracowników DDS (prowadzonego z Kierowniczką DDS), który ograniczono do sprawdzenia list obecności (pracowników DDS, pielęgniarek) oraz wykazów fizjoterapeutów (zawierających szczegóły zajęć i porad indywidualnych), [2] monitoringu dokumentacji podopiecznych (prowadzonego z Kierowniczką DDS) oraz [3] monitoringu realizacji Programu KWS-teleopieka. Dokumentowano natomiast przeprowadzone kontrole wewnętrzne i wizytacje u podopiecznych w

¹⁰³ Przeprowadzona na podstawie dokumentów, z uwzględnieniem wizytacji monitoringowej z 26 września 2022 r.

ramach usług opiekuńczych (dokument pn. „Protokół z wizyty” podpisywany przez pracowników GOPS i podopiecznych).

(akta kontroli; tom I str. 150-152, tom II str. 79-91 [plik/i nr 10-16, 40-41], 92-93 [plik/i nr 13-14])

GOPS nie posiadał odrębnej procedury reklamacyjnej ułatwiającej osobom starszym składanie skarg i wniosków w zakresie świadczonych usług.

Ogólne zasady przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania spraw zawierał Regulamin Organizacyjny GOPS¹⁰⁴ w rozdziale VII pn. „Zasady przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania indywidualnych spraw interesantów” (pkt od 1 do 9). Dokument ten precyzował godziny i miejsce przyjmowania interesantów, procedurę rejestracji podań i przekazywania ich pracownikom, a także odwoływał się do Kodeksu Postępowania Administracyjnego, instrukcji kancelaryjnej oraz przepisów szczegółowych dot. organizacji przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania skarg i wniosków jako wykazu zasad postępowania ze sprawami wniesionymi przez petentów. Opisywał on również obowiązki pracowników w procesie obsługi interesantów, dopuszczalne formy odpowiedzi oraz godziny przyjęć przez Kierownika GOPS.

Kierownik GOPS wyjaśniła, że jednostka działała w oparciu o przepisy administracyjne, umożliwiając zaskarżanie decyzji w trybie KPA. Jednocześnie, brak zgłaszanych skarg w tym zakresie był powodem braku świadomości o potrzebie wprowadzenia odrębnej procedury reklamacyjnej.

(akta kontroli; tom I str. 152, tom II str. 92-93 [plik/i nr 7-8, 13-14, 98], 99)

W latach 2022-2025 (I półrocze) do GOPS, jak i do Urzędu Gminy nie wpłynęły skargi na sposób realizacji pomocy osobom starszym.

W toku kontroli przeprowadzono badanie ankietowe wśród 30 seniorów (w wieku od 61 do 92 lat), korzystających z usług oferowanych przez GOPS w latach 2022-2025 (I półrocze), takich jak: DPS (ośmiu seniorów), DDS (siedmiu seniorów), usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (jeden senior), teleopaska (czterech seniorów), usługi asystencji w ramach Programu AOOzN (czterech seniorów) oraz łącznie DSS i teleopaska (sześciu seniorów). Ankiety wypełniło 25 seniorów. Z przeprowadzonego badania wynikało m.in.:

- efekty świadczonych usług oceniono zasadniczo pozytywnie. Łącznie 15 osób (60%) potwierdziło, iż pomoc pozwoliła uniknąć pobytu w domu pomocy społecznej.
- 17 ankietowanych (68%) potwierdziło, że osoby pracujące w opiece społecznej podejmowały czynności, aby dowiedzieć się jaki jest stan ich zdrowia i samopoczucia,
- ujawnione problemy społeczne seniorów dotyczyły braku bliskiego przyjaciela
- 10 osób (48%), braku towarzystwa - dwie osoby (8%), braku wsparcia - trzy osoby (12%). Poczucie odizolowania i wykluczenia odczuwało trzech badanych (12%).
- pomimo powyższych trudności 25 ankietowanych osób (100%) podkreśliło możliwość uzyskania pomocy od rodziny lub przyjaciół, 25 osób (66,7%) czuło się częścią grupy, 24 osobom nie brakowało towarzystwa (96%), 21 respondentów

¹⁰⁴ Wprowadzony Zarządzeniem Kierownika GOPS nr 2/2020 z 7 września 2020 r.

miało osoby bliskie (84%), a 24 respondentów (96%) deklaroowało, że miało z kim porozmawiać o codziennych problemach.

(akta kontroli; tom I str.140, tom II str.92-03 [plik/i nr 15-16])

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. We wszystkich kontrolowanych sprawach usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania¹⁰⁵, w prowadzonej dokumentacji potwierdzającej realizację wsparcia, nie zamieszczono opisu (nie wskazano) rodzaju wykonywanych czynności, co było działaniem nierzetelnym i niezgodnym z Standardami usług opiekuńczych obowiązującymi w GOPS. Nierzetelność w dokumentowaniu dotyczyła także braku pełnego dokumentowania prowadzonego nadzoru i kontroli.

(akta kontroli; tom I str. 207-252, tom II str. 79-91 [plik/i nr 75-78,93-94],108-188)

Kierownik GOPS podała, że błąd proceduralny powstał w wyniku podjętej decyzji o odświeżeniu wewnętrznego wzoru karty potwierdzającej realizację wsparcia a głównym powodem tej zmiany była chęć usprawnienia procesów kadrowych i rozliczeń godzin pracy. Podczas wprowadzania nowego wzoru przeoczono fakt, że dotychczasowy formularz wynikał bezpośrednio ze Standardów Usług Opiekuńczych. W rezultacie, w nowej karcie zabrakło pola na szczegółowy opis wykonywanych czynności opiekuńczych. Kierownik GOPS podkreśliła, że nowy wzór karty zostanie zmodyfikowany, a pole na opis czynności zostanie niezwłocznie przywrócone, tak aby dokumentacja była w pełni zgodna ze Standardami. Kierownik GOPS zapowiedziała wprowadzenie dodatkowej, obowiązkowej procedury weryfikacji przy każdej kolejnej zmianie dokumentacji, aby mieć pewność, że wszystkie wymogi Standardów są spełnione.

(akta kontroli; tom II str. 191)

2. W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 marca 2022 r. nie zastosowano się do standardu wynikającego z działu IV.2 ust.8 Programu, tj. w DDS nie zatrudniono kierownika tej placówki.

(akta kontroli; tom I str. 159-165)

Kontrola DDS przeprowadzona w 2022 r. zwróciła uwagę na fakt, że DDS jest jednostką odrębną i powinien posiadać swojego kierownika, w związku z czym został on zatrudniony od 1 kwietnia 2022 r.

(akta kontroli; tom I str. 279, tom II str. 92-93 [plik/i nr 117-118])

3. W latach 2022-2025 w DDS nie zatrudniano fizjoterapeuty, mimo iż Program Senior+ (rozdz. IV.2 pkt 5) wymagał zapewnienia takiej osoby w wymiarze czasu odpowiednim do potrzeb ośrodka. Sytuacja ta dotyczyła następujących okresów: od 1 stycznia do 31 maja 2022 r., od 1 stycznia do 31 stycznia 2023 r. oraz od 1 stycznia do 28 lutego 2024 r.

(akta kontroli; tom I str. 279-309, tom II str. 92-93 [plik/i nr 117-118], 101)

Kierownik oświadczyła, że fizjoterapeuta w latach 2022–2024 był zatrudniony od lutego każdego roku kalendarzowego, ponieważ procedura zapytania ofertowego była przeprowadzana dopiero w momencie uzyskania pewności otrzymania środków finansowych (z programu Senior+ – ministerialny) na

¹⁰⁵ Dwie osoby = cztery wnioski (L-28082024, L-26022025, M-03032025 i M-02.02.2025).

pokrycie kosztów zatrudnienia fizjoterapeuty. Po potwierdzeniu dostępności środków wszczęto postępowanie ofertowe, a następnie dokonano wyboru kandydata i podpisano umowę. Natomiast w 2025 r. fizjoterapeuta jest zatrudniony od 1 stycznia 2025 roku, ponieważ jest w całości finansowany ze środków własnych.

(akta kontroli; tom I str. 102)

OCENA CZĄSTKOWA

Zbadane szczegółowo, wybrane formy opieki w miejscu zamieszkania nad osobami starszymi, zorganizowane przez GOPS, realizowane były co do zasady prawidłowo i skutecznie. W przypadku usług opiekuńczych, proces przyznawania i rozpoznawania sytuacji seniora był rzetelny i prawidłowy, a wsparcie było skuteczne i dopasowane. Stwierdzoną nieprawidłowością była jednak nierzetelność dokumentowania, polegająca na braku opisu wykonywanych czynności w kartach pracy oraz brak udokumentowania sprawowanego nadzoru. (we wszystkich badanych szczegółowo przypadkach). W Programie Senior+, placówka DDS spełniała wymogi infrastrukturalne. Odnotowano jednak braki kadrowe – niezatrudnienie kierownika DDS na początku okresu funkcjonowania jednostki oraz brak ciągłości w zatrudnieniu fizjoterapeuty.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.
Wnioski	1. Dostosowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do wymogów ustawy o pomocy społecznej.2. Dostosowanie dokumentacji potwierdzającej realizację wsparcia osób starszych w celu dostarczenia wiedzy nt. rodzaju wykonywanych czynności i ich kontroli i oceny.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 30 października 2025 r.

Kontrolerzy

Joanna Marczyk

Główny specjalista k.p.

/podpisano elektronicznie/

Marek Skrzypecki

Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor

Z up. p.o. Wicedyrektor

Artur Urban

/podpisano elektronicznie/